

Ὅστις ἀπειται εἰς τὰ λεγόμενα δὲν ἤκουσεν ἴσως οὐκ ὁ φυσιογράφος τῆς Γαλλίας βλέπων μικρὰν τινά μόνον ἀπόρριπτον ἐξωγράφου διάφορα εἶδη ζώων, τὰ ὅποια ποτὲ δὲν εἶδε· οὗτοι δὲ Jussieu ἤθελε νὰ εἶναι μόνον τὰ φύλλα καὶ παραχρῆμα προσδιώριζε τὸ γένος καὶ τὸ ὄνομα τοῦ φυτοῦ· οὗτοι δὲ μέγας χειρουργὸς Louis ἔλεγεν, ὡς ἄλλος Γοργίας· δείξόν μοι γυμνὸν τὸ ἔλκος καὶ εὐθὺς θέλω σοὶ διαγράψαι ὅλον τὸ ἄνθρωπον, ὅστις τὸ ἔχει.

Ἐκπλακί ἐν γένει τὸ ἀναιτηταμένον καὶ πλατὺ μέτωπον ἐθεωρήθη ὡς σημεῖον νόσος ἐμβριθοῦς καὶ φαντασίας ἀνεπιτηρωμένης. Ἡ δὲ μεγάλη κεφαλὴ ἔχαρρακίτησις ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον τοὺς μεγάλους ἀνδρας· οὗτως ἤτοι Ναπολέοντος ἐφαίνεται ὡς παιδίον πάσχιοντος ὕδρου κέραλον, ἣτο δὲ πολλὸ δυσανάλογον πρὸς τὸ λοιπὸν σῶμα. Ἡ δὲ τοῦ Cuvier παρίστασεν οὕτως εἰπεῖν, ὡς μικρὸν μέδιμνον· διὰ τοῦτο δὲ ἐγκέφαλός του ἐξύγισσε σχεδὸν 5 λίτρας, καθὼς δὲ τοῦ λόρδ Βάιρων 4 καὶ ἡμίσειαν.

Ὁ γκῶδη κεφαλὴν φέρουσι μεταξὺ καὶ ἄλλων σήμερον δ' Arrago καὶ Thenar εἰς τὴν Γαλλίαν· ὁ μὲν ἐπιφανέστατος μαθηματικὸς, ὁ δὲ διάστημα πολλῶν τῆς χημείας θεωρημάτων ἐρευρέτης. Ἄλλ' ὁ Γκελουστὰν ἐξ ἴσου, ἂν οὐχὶ καὶ μεγαλοφύερος αὐτῶν μάλιστα, εἶχε μείριαν τὴν κεφαλὴν· ἔφερον ὅμως ὑψωμένον καὶ ὄρθιον τὸ μέτωπον, ἐκτό· καὶ ἄλλων χαρακτηρισίων, περὶ τῶν ὁποίων ἴσως ἄλλοτε διαλάβωμεν.

Θεωρεῖται προσέτι ὡς γνώμων τῶν διαφορῶν τῆς διανοίας βαθμῶν ἢ πρωτοπικῆ γωνία τοῦ Κάμπερ, καθόσον μᾶλλον, ἢ ἥτιον πλησιάζει εἰς τὴν ὀρθήν. Ἐπειτα γνωρίζομεν ὅτι καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ὄργανα, αὐξάνει καὶ ὁ ἐγκέφαλος κατὰ τὸν ὄγκον καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἐνεργείας του διὰ τῆς ἐπαπεινηθημένης καὶ συνεχοῦς ἐξασκήσεως, ὥστε ἡ περίμετρος τοῦ περιλαμβάνοντος αὐτὸν κρηνίου δύναται νὰ ὑπερβῇ τοὺς 16 δακτύλους, ὅτινες θεωροῦνται ὡς μέτρος ὄρος.

Τοῦτο δὲ συμβαίνει οὐχὶ μόνον εἰς ἄτομα, ἀλλὰ καὶ εἰς ὀλόκληρα ἔθνη· ἐπειδὴ ὁ ἐξωτερικὸς σχηματισμὸς μεταβάλλεται κατ' ὀλίγον. Ἐμπαρὸς τις τῶν Παρισίων παρηγγέλη νὰ πέμψῃ μεγάλην διὰ μιᾶς ποσότητα πέλων ὑπὲρ λαῶν τινῶν τῆς Ἀμερικῆς ὀλίγω εἰς τὸν πολιτισμὸν προωθευμένων· ἀλλ' ἐδέχθη ἐπιστραφέντα εἰς αὐτὸν πάντα σχεδὸν τὰ κιβώτια· διότι ἡ κεφαλὴ τῶν ἐξ ἡμετέρας θρησάτων ἐκείνων ἀνθρώπων δὲν ἐφηρμόζετο εἰς πέλους λαοῦ ἧδη ὠρίμου καὶ πνευματώδους.

Ἀναφέρονται δὲ προσέτι ὑπὸ τῶν φυσιογνωμῶν καὶ ἄλλα τινὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ δείγματα οὐχὶ πάνθη καὶ αὐτὰ εὐκαταρρήντα· (Ἀριστ.) οὕτω μέλαινα καὶ οὐλαί τριγες, ἢ δέρμα μελαγχρινὸν καὶ ζωφρὸν βλέμμα ἀναγγέλλουσι ἀνθρώπον θυμοειδῆ καὶ γενναῖον (1) Οἱ δὲ λευκόδερμοι, μακρόσωμοι, λειότριγες καὶ ξανθοὶ κλίνουσιν εἰς τὸ φλεγματικὸν ἦθος, ἐξέχουσι κατὰ τὴν ὑπομονήν, καὶ ὠριμάζουσι διὰ πολλοῦ χρόνου τὰς ἰδέας των, ἀλλὰ βαθίζοντες κριτικῶς, ὡς ἡ χελώνη, φθάουσι πολλάκις τὸν λαγῶν.

Ὅπου βλέπετε λίαν δυσειδῆς ἀνθρώπου, λέγε ἀποφθεγματικῶς ὅτι ὑπάρχουσιν ἀνδράποδα. Τοῦτο ἐγνωμάτευσε πρὸ αἰῶνος ἡδὴ ὁ περίφημος Montesquieu. Ἄλλα ποῖοι ἄλλοι παρὰ τοὺς Ἀγγλοὺς διαπρέπουσι κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν καλλονὴν καὶ τὸ ὑπερήφανον τοῦ ἀναστήματος ποῖοι δὲ παρὰ τοὺς Καλμούκους ἀρχιμότεροι;

Ὁ γέλωσ προσίδει μωρίαν καὶ κουρήτητα, ἢ ἦθος πανοῦγον καὶ δόλιον· αἱ δὲ ρυτίδες εἰς τὰ πλάγια τοῦ στόματος μὴνύουσι σαρκαστικόν, ἢ σκωπικὸν ἄνθρωπον, οἷος ὁ Λουκιανὸς καὶ ὁ Βολταίρος.

Ῥῶθονες ἀνοικτοὶ μὴνύουσι τὸν ὀργίλον, τὸ δὲ πλατὺ στήθος συνιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ὡς ἀνδρείον καὶ τολμηρὸν.

Ἀπόρρυγε δὲ πρὸ πάντων καὶ ἐν πᾶσι τοὺς πυρρότριγας, τοὺς ὠχρούς, τοὺς δυσμόρφους, τοὺς . . . τοὺς . . . ἐν γένει τοὺς ἐκ φύσεως ἀναπήρους.

Ἐκτός τῆς ἐπιρροῆς τῶν νόμων, τῶν ἐθίμων, τοῦ εἶδους τῆς πολιτείας κτλ. μεταποιεῖ διαφόρως τὸν ἐγκέφαλον ἀκολουθῶς δὲ καὶ τὸν νοῦν καὶ ἡ διαφορὰ τῶν κλιμάτων· διότι παρετηρήθη ὅτι οἱ ὀρεινοὶ καὶ βουνώεις ὑπερβαίνουσι κατὰ τὴν εὐφάνιν τοὺς πεδινῶς καὶ λιμνοδαίτους· ἔπειτα καθὼς τὸ σῶμα, ὠριμάζει ἐν γένει καὶ τὸ πνεῦμα ταχύτερον εἰς τοὺς θερμοὺς τόπους.

Πρᾶγμα παράδοξον, ἀλλὰ λυπρὸν ἐνταυτῶ· οἱ ἔξοχοι κατὰ τὸν νοῦν ἄνθρωποι δὲν ἐξέχουσι πάντοτε καὶ κατὰ τὴν καρδίαν, τοῦ τρόπου δηλ. τὴν προσήκειν καὶ τὴν ἀγαθότητα· ἐπειδὴ συνειθισμένον πάντοτε εἰς τὸν ἔρημικὸν βίον, ἔχοντες δὲ περὶ πολλοὺ τὰ γενικὰ τῆς ἀνθρωπότητος συμφέροντα, ἀδιαφοροῦσι περὶ τῶν μερικῶν, καταφρονοῦσι δὲ σχεδὸν τὸν κοινὸν ὄγκον, ὅστις γεννᾶται μόνον διὰ ν' ἀποθάνῃ· συμφέρονται δὲ πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους ψυχροὶ, δύσκολοὶ καὶ ἰδιοτρόποι· διὰ τοῦτο οὔτε κατ' ἀξίαν σχεδὸν ἐκτιμῶνται πολλάκις ὡς ἀκτινώνητοι ἀναγνωρίζονται δὲ τότε μόνον, ὅταν περιέλθωσι κατὰ τύχην εἰς τὰ κοινὰ πράγματα καὶ λάθωσιν αἰτίαν ἀρμόδιον νὰ δεῖξωσι τῆς μεγαλοφύεας των καὶ ἰκανότητος τῆν ἀποροχῆν· ὥστε κατὰ τοῦτο δὲν διαφέρουσι τεχνικῶν ἀγαλμάτων, τὰ ὅποια ἔχουσιν ἀνάγκην βάρου διὰ ν' ἀναφανῶσιν, ὅποιοςδήποτε ἐτυχεν ὁ τεχνίτης των Κανόβας, ἢ Πραξιτέλης.

Κληρονομοῦμεν τὰ διανοητικὰ καὶ ἠθικὰ προτερήματα, καθὼς καὶ τὴν σωματικὴν κράσιν, τὸ ἀνάστημα, τὸ εἶδος καὶ διάρρηκα χρονικὰ πάθη, ὅποια ἡ φύσις ἢ ῥαχίτις καὶ ἡ ποδάγρα. Τὸ πνεῦμα ἐμφυλοχωρεῖ κατὰ διαδοχὴν εἰς τινὰς οἰκογενείας, ὅσων τῶν Μέκελ, τῶν Βερνούλλη, τῶν Κασσίνι, τῶν Joussieu καὶ ἄλλων.

Ποτὲ ἡ διάνοια τοσοῦτον δὲν ἐξηλεκτριζεταὶ ὅσοι ὅταν περιπατῶμεν εἰς ὑπαίθριον καὶ ἀναπεπταμένον καὶ ὑψηλὸν τόπον, ἂν τύχῃ μάλιστα ν' ἀποπνεύωμεν ἐκτεταμένην καὶ λειοκύμωνα θάλασσαν, ν' ἀναπνεύωμεν δὲ συγχρόνως καὶ τὰς ἀδιόθεν ἀποπνεούσας δραστικὰς βόλους αὔρας· Ὁ ὕπατος τῶν φιλοσόφων τῆς ἀρχαίας τῆτος ὀφείλει ἴσως μέγα μέρος τῆς εὐκλείας του εἶναι

(1) Winkelman Hist. de l'art.